

Handwörterbuch zur deutschen Rechtsgeschichte. Herausgegeben von Adalbert Erler und Ekkehard Kaufmann unter philologischer Mitarbeit von Ruth Schmidt-Wiegand. Mitbegründet von Wolfgang Stammer. Band I. - 2046 Spalten /1023 strán/, Band II. - 2048 Spalten /1024 strán/. Berlin-Bielefeld-München, Erich Schmidt Verlag 1971, resp. 1978

Od roku 1964 vydáva široký okruh autorov a spolupracovníkov (ktorých počet presahuje dvesto) "Slovník k nemeckej právnej histórii". Subskripčná forma rozčlenila Slovník do jednotlivých pokračovaní, každý zväzok obsahuje osem zošitov, s približne jednoročným intervalom vydania.

Po vydaní obsiahleho príručného slovníka "štátnych vied" v rokoch 1923 až 1929 (Handwörterbuch der Staatswissenschaften) je to vlastne po temer polstoročí opäť jedno z tých fundamentálnych diel nemeckej právnej historiografie, ktoré sústreďuje pozornosť na všetko najpodstatnejšie z oblasti právnej historiografie podrobným opisom práva a zákoníkov, osôb - ktoré sa význačne zapísali do dejín v súvisi s právnou reguláciou určitých vzťahov či ich výskumom, inštitúcií a inštitútov, hodností, titulov a funkcií, miest a krajín a napokon tiež sa tu uvádzajú podstatné prvky späté s vývojom právnej vedy.

Pochopiteľne, samotný heslár Slovníka je ovplyvnený nielen faktami z oblasti histórie štátu a práva a historickým vývojom na nemeckom území, ale tiež disciplínami príbuznými, predovšetkým samotnou všeobecnou historiografiou, problematikou vzťahov kultúrnych a z hľadiska geografického tiež problematikou nadväznosti na štátny a právny vývoj tých krajín, ktoré s Nemeckom a nemeckým územím prichádzali do kontaktu. Je pochopiteľné, že tento kontakt zanechal svoje stopy i v oblasti štátoprávnej a z toho dôvodu sa tento jav odráža i v právnej histórii.

Redakčný zámer a v jeho intenciach spracované príspevky jednotlivých autorov smeruje k tomu, aby tento Slovník k nemeckej právnej histórii nebol len encyklopedickým sústredením jednotlivých hesiel, ale skôr koncentráciou na predchádzajúce monografické spracovanie jednotlivých tém a ich zostručené podanie v jednotlivých heslách.

Preto sa tiež osobitne zdôrazňuje skutočnosť, že spracovaná materia nie je výrazom mienky vydavateľa, ale autorov (spracovateľov) jednotlivých, vždy menom podpísaných príspevkov.

Inou problematikou je výrazné diferencovanie: Slovník nemeckej právnej histórie - Slovník k nemeckej právnej histórii. Vydavateľ akcentuje fakt, že publikácia je Slovníkom k nemeckej právnej histórii, a tým chce sa tiež vysvetliť, že predmetná kniha neobsahuje celý profil problematiky - a tým menej už celkový a najvšeobecnejší systematický prehľad a výklad nemeckej právnej histórie - ale iba kľúčové a uzlové javy.

S týmto zacielením je zostavený heslár a tiež spracovanie jednotlivých hesiel, pričom selektívnou metódou sa pozornosť sústredila na tie javy nemeckej právnej histórie, ktoré sú dominujúce. Pochopiteľne, neabsentuje sa ani od tých javov, ktoré sú súčasťou všeobecnej a celkovej právnej kultúry a tým aj historiografie.

Tieto prvky metódy spracovania Slovníka si môžeme demonštrovať na stručnom prehľade najzávažnejších hesiel II.zväzku publikácie (s heslami H až L).

Z právno-historických udalostí, pojmov a právnych inštitúcií sú to heslá: Svätá aliancia, procesy s čarodejnicami, interregnum, jozefínstvo, korunovácia cisára, proklamácia cisára, triedna justícia, konkordát, koncil, krížové výpravy, "kulturkampf", panujúca náuka, velezrada, sobáš, kacírstvo, korupcia, legitimita, liga, limes, vojsko (Heer), kat, herold, jezuitský rád, imperium, inkvizícia, investitura, kabinet, obchodnícke gildy, komisár, cirkev, klérus, kláštor, imunita, kataster, kúpa, desiatok, žaloba, kodifikácia, kolonizácia, vojna atď.

Z oblasti práva a zákonodárstva sú to najmä heslá: medzinárodné právo súkromé, zákony doby jozefínskej, právo islandské a talianske, cisárske právo, kanonické právo, cirkevné právo, Leges barbarorum a celá séria hesiel "Lex". Z hodností, funkcií a titulov sa tu uvádzajú heslá vojvoda, dvorný úradník, cisár, kancelár, kardinál, kurfirst, kráľ a ďalšie; v kategórii hesiel o mestách, krajinách a národoch: Hessensko, Vatikán, Köln, Konstanz, Lipsko, Lippe, Židia; a pokiaľ ide o heslá o pôsobnosti a činnosti historických osobností, uvádzajú sa tu predovšetkým: Hegel, Heinrich Lev, Herder, Humboldt, Jozef II., Kant, Karol Veľký, Kleist, Köppen, Lassalle, Leibniz, Leopold.

Súčasťou právnej historiografie je nesporne tiež výskum v oblasti štátoprávnej a preto sa tu uvádzajú tak vecné heslá z tejto oblasti, ako aj medailóny niektorých význačných právnych historikov (napr. Hans Lenze).

I z tohto stručného a zďaleka nie vyčerpávajúceho prehľadu hesiel je dostatočne zrejmé, že úmyslom vydavateľa bolo formou abecedne zoradených príspevkov podať celkový encyklopedický prehľad kľúčových problémov, a rozhodne nie traktovať celú systematiku nemeckých právnych dejín. Nižako sa pritom neskrýva fakt, že jednotlivé heslá z objektívnych príčin nemôžu mať rovnakú hodnotu z hľadiska spracovania matérie. Vyplýva to zo skutočnosti, že každé z hesiel je určitým sublimátom predchádzajúceho monografického spracovania (resp. série monografií), a vzhľadom na skutočnosť, že jednotlivé otázky, témy či

problémy nie sú rovnako spracované, je tu objektívne daný základ i pre nestejnú hĺbku ponoru do jednotlivých problematík.

Je totiž notoricky známy fakt, že v nemeckej právnej historiografii do nedávna prevládala záľuba a sústreďenie na právne problémy stredovekej histórie - a tým je tento časový úsek najviac prebádaný. Pochopiteľne, zanechalo to stopy v podobe menej prebádaných úsekov a často aj medzier v historiografii štátoprávneho vývoja predovšetkým o problematike 17. a 18. storočia. Preto aj heslá z tohto časového úseku sú opreté o menšiu hĺbku ponoru. Tým nemienime povedať, že sú menej hodnotné, ako tie z periódy stredoveku, avšak menšia možnosť výberu zo spracovania dielčích otázok sa vždy prejaví.

Každé spracované heslo je tak vlastne zostručeným, encyklopedickým výťahom z predchádzajúceho monografického spracovania a väčšina najpodstatnejších prác k tej-ktorej téme sa vždy za heslo pripája v podobe stručnej bibliografie.

Celé dielo je rozvrhnuté do štyroch zväzkov.

Celkové zameranie diela už v samotných začiatkoch bolo proponované nielen pre užší okruh odborníkov z oblastí právnej historiografie a vôbec pre všetkých, čo sa zaoberajú výskumom vo vede o štáte a práve, resp. pedagogickou činnosťou v oblasti právnej histórie. Už samotné zameranie hesiel naznačuje, že je tu oveľa širší záber a to nielen vóči širokému okruhu adresátov v odbornej verejnosti (právo, história, filológia, ekonómia, teológia atď.), ale tiež vóči širokej verejnosti vôbec, a to ako dielo tiež všeobecne informatívne.

Posudzovaný Slovník k nemeckej právnej histórii splňa spomenuté požiadavky aj napriek uvedeným výhradám, ktoré sa dotýkajú skôr problematiky celkového výskumu v oblasti právnej historiografie, ako predmetnej publikácie.

Jan Tomeček

*) Zrov. k tomu PHS 12, 1966, str. 276; 15, 1971, str. 284.